

Передпризначення як Останній Екзамен на Синергізм

1. Біблійне відображення (Рим. 8:28-30)
2. Слово лютеранських Віросповідань
3. Екзамен

1. Біблійне відображення (Рим.8:28-30)

Втішаючи своїх читачів, перед завершальним акордом восьмого розділу послання до Римлян апостол Павло пише: „*І знаємо, що тим, хто любить Бога, хто покликаний Його постановою, усе допомагає на добре. Бо кого Він передбачив, тих і призначив, щоб були подібні до образу Сина Його, щоб Він був первородний поміж багатьма братами. А кого Він призначив, тих і покликав, а кого покликав, тих і виправдав, а кого виправдав, тих і прославив*” (Рим. 8:28-30).

Перш ніж записати ці Богонатхненні рядки у своє послання, Павло викладає Римлянам дорогу спасіння, починаючи із проголошення Божого справедливого Закону усім, як поганам, так і моралістам, що теж і юдеям. І в цьому проголошенні апостол стверджує два головних висновки його викладення: по-перше, „*жодне тіло ділами Закону не виправдається перед Ним, - Законом—бо гріх пізнається*” (Рим. 3:20); по-друге, „*всі згрішили і позбавлені Божої слави*” (тобто Божого схвалення) (Рим. 3:23).

Далі апостол Павло розкриває як для Римлян, так і для нас, доктрину про виправдання грішника перед Богом, стверджуючи, що так само як усі є грішними і винними перед Богом, так і Боже виправдання, Божа праведність, для всіх: „*Виправдовуються Його благодаттю, через відкуплення, що в Ісусі Христі, що Його Бог дав у жертву примирення в крові Його через віру*” (Рим. 3:24-25). А висновком такого проголошення Євангелія буде наступне: „*отож, ми визнаємо, що людина виправдовується вірою, - без діл Закону*” (Рим. 3:28). Таким є шлях спасіння для всіх, виключенням не буде ні Авраам, батько усіх віруючих, ні Давид, великий цар і великий грішник, через те і пише Павло про Божу праведність: „*Залічиться й нам, що віруємо в Того, хто воскресив із мертвих Ісуса, Господа нашого, що був виданий через наші гріхи, і воскрес через виправдання наше*” (Рим. 4:24,25).

Лише після ствердження того, що Христова праведність через зарахування нам стає нашою, і що за рахунок цієї зарахованої нам праведності через віру ми, грішники, виправдуємось, Павло розпочинає мову про наше освячення, використовуючи образ Хрищення за точку дотику двох доктрин: виправдання та освячення. „*Отож ми поховані з Ним хрищенням у смерть, щоб, як воскрес Христос із мертвих славою Отця, так щоб і ми стали ходити в обновленні життя*” (Рим. 6:4). Отже, силою смерті та воскресіння Ісуса Христа Християнин звільняється від пут гріха (розділ 6), від панування та утиску Закону (розділ 7), і нарешті, від страху смерті (розділ 8) [3].

Переходячи від сьомого розділу до восьмого, можна відмітити дещо цікаве [4]. А саме, Християнин зустрічається із сумнівами, із сумнівами щодо свого статусу перед Богом, із сумнівами щодо свого відновлення та звільнення від пут гріха, Закону, а понад усе, від страху смерті.

Розуміючи спокусу відчаю, апостол направляє свого читача до єдиного вірного місця порятунку. Павло знову проголошує Євангеліє, нагадуючи нам: „*Тож немає тепер жодного осуду тим, хто ходить у Христі Ісусі*” (Рим. 8:1). Бо саме це змінює наше життя, зосереджуючи наші думки на духовному (Рим. 8:5). А тепер, оскільки Святий Дух привів нас до віри в Христа Ісуса, роблячи нас Божими спадкоємцями та співспадкоємцями Христовими (Рим. 8:17), пощо хвилюватись? „*Бо я думаю, що страждання теперішнього часу нічого не варті супроти тієї слави, що має з'явитися в нас*” (Рим. 8:18), - пише Павло. Через те, ми з нетерпінням чекаємо великого дня кінцевого звільнення, для величної слави!

Лише після цього читання ми стаємо готові до Павлового представлення перепризначення. І як пише Джон Мольдштад [4, с 19,20]: „Він говорить до тих, хто вже розуміє, що їхні гріхи прощено, і що через Святого Духа вони вчинені дітьми Божими. Всяке біблійне навчання про вибрання починається із цієї передумови.”

І тепер, коли ми читаємо ці втішаючі слова: „*І знаємо, що тим, хто любить Бога, хто покликаний Його постановою, усе допомагає на добре*” (Рим. 8:28), ми розуміємо, що тут справа не в нашій любові, а саме в Божій любові, і той, „хто любить Бога” – це той, „хто покликаний Його постановою”. Звідси, зовсім не в передбаченні нашої любові здійснюється наше призначення, але радше все відбувається у наступній причинно – наслідковій послідовності: „*Бо кого Він передбачив, тих і призначив, щоб були подібні до образу Сина Його... А кого Він призначив, тих і покликав, а кого покликав, тих і виправдав, а кого виправдав, тих і прославив*” (Рим. 8:29,30).

Така послідовність подій покриває час від вічного минулого до теперішнього та у вічне майбутнє. І перше слово, на яке звертає нашу увагу Павло – це „передбачив”, грецьке προεῖπω, початкова форма якого προῖνωσκω. Προῖνωσκω утворюється із префікса про, що значить „перед” (в часі чи просторі), та дієслова ἵνωσκω, що означає „знати”. ἵνωσκω не обмежується значенням лише володінням інформацією, але передбачає близькість між суб’єктом та об’єктом знання, близькість на особистому досвіді, відображаючи схвалення та прийняття знаної особи. Це саме слово використовує Ісус, коли каже: „*Я - Пастир Добрий, і знаю Своїх, і Свої Мене знають*” (Ів 10:14), чи коли знову каже: „*Мого голосу слухають вівці Мої, і знаю я їх, і за Мною слідком вони йдуть*” (Ів. 10:27). У випадку відсутності такого зв’язку знання знову використовується ἵνωσκω, як ось коли Ісус проголошує фальшивим вчителям: „*Я ніколи не знав вас... Відійдіть від Мене, хто чинить беззаконня!*” (Мт. 7:23). Звісно, Ісус не каже, що Він не знав діяльності фальшивих вчителів, радше, Він ніколи не визнавав їх за Своїх.

А тепер повернемося до нашого слова προῖνωσκω. У цьому слові знаходиться щось значно важливіше ніж просто передбачення чи передзнання. Це є Боже творче передбачення та творче передзнання. Він є нашим Творцем і Він є Творцем нашого спасіння, від початку до кінця, від передпризначення до прославлення. Це Його рук справа, це його чиста благодать, що вища усякого людського логічного пояснення та розуміння. Ще до закладіння світу, ще до його створення, ще коли і натяку про кожного з нас особисто не було, Він проεῖπω нас, призначивши нас на спасіння в Його Єдинородному Сині. Таке προεῖπω чи таке προῖνωσκω ніколи не стосується тих, хто чинить беззаконня. Адже Бог не є творцем зла чи гріха. До цього радше схильна спотворена воля диявола та непокірних людей. Бог передбачає гріх і зло, проте не в розумінні προῖνωσκω, але у значенні іншого грецького слова такого як προοραω.

Це саме стосується і наступного слова „призначив”, грецьке προορίσεν, початкова форма якого προορίζω. Зміна лише однієї букви „α” на дві „ιζ” повністю перетворює значення слова, від звичайного передбачення (προοραω), без причинно-наслідкового зв’язку між суб’єктом та об’єктом, до передпризначення (προορίζω), яке разом із словом προῖνωσκω містить цей зв’язок, зв’язок Божої благодаті, про що і пише Павло вже у іншому посланні, до Ефесян: „*Благословенний Бог і Отець Господа нашого Ісуса Христа, що нас у Христі поблагословив усякими благословенням духовним у небесах, так і вибрав у Ньому Він нас перше заложення світу, щоб були перед Ним ми святі й непорочні, у любові, призначивши наперед (προορίσας), щоб нас усиновити для Себе Ісусом Христом, за впадінням волі Своєї*” (Еф. 1:3-5).

„*За впадінням волі своєї*”, Бог нас „*призначив, щоб були подібні до образу Сина Його, щоб Він був перворідний поміж багатьма братами*” (Рим. 8:29). Божа благодать мета і намір – це уподобити вибраних Ісусу Христу. Адже вчинений в Ісусі вибір веде віруючих до Божої сім’ї, чинить їх Божими синами, братами Перворідного Сина Божого.

„А кого Він призначив, тих і покликав.” Із вічності Отець призначив вибраних до благословінь Його Сина. І щоб виконати це, Він кличе їх, кожного у свій час. Через засоби благодаті, через Слово Євангелія та Таїнства, Святий Дух запрошує вибраних прийняти Христову праведність, і таким чином, стати Божими синами, спадкоємцями Царства.

„А кого покликав, тих і виправдав”. Бог кличе лише через засоби благодаті. Приходячи через ці засоби, Святий Дух чинить віру, через яку віруючий приймає Христову праведність. У цьому ланцюжку причинно-наслідкових подій виправдання, про яке пише Павло, це особисте прийняття заробленої для нас Христом праведності, відповідно до якої Бог проголошує віруючого праведним і святим, приймає його за Свого сина.

„А кого виправдав, тих і прославив.” Віруючі повністю виправдані і захищені під покровом благодатного Бога, вже мають частку в Божій славі. І як пише у своєму коментарі проф. Паннінг [3, с 141]: „Проте, повна реалізація цього не прийде по цей бік судного дня. Повне прославлення віруючого прийде лише на небесах. Однак, те, що Бог обіцяв, воно ніби вже зроблено. Звідси, Павло може використовувати минулий час у цьому дієслові („прославив”), додаючи останню ланку ланцюжка незламної певності, що відзначає весь поступ існування Християнина.”

У цій незламній певності, певності не в собі, а в Бозі, на основі Божого передпризначення та виправдання апостол і завершує восьмий розділ послання до Римлян:

„Бо я пересвідчив, що ні смерть, ні життя, ні Анголи, ні влади, ні теперішнє, ні майбутнє, ні сили, ні вишина, ні глибина, ані інше яке створіння не зможе відлучити нас від любови Божої, яка в Христі Ісусі, Господі нашім!” (Рим. 8:38-39).

2. Слово Лютеранських Віросповідань

До 1577 року Віросповідання Євангельсько-Лютеранської церкви не містять окремої статті присвяченої доктрині про Передпризначення Божих вибранців на спасіння. Власне, на момент написання Формули Злагоди, де XI стаття має назву „Вічне Передбачення та Божественний Вибір”, жодної публічної суперечки і не проходило. Проте, напевно було декілька причин, чому автори Формули вирішили викласти доктрину, яку проголошував, спираючись на Святе Письмо, також і Лютер. Про ці причини Бярне Тайген пише наступним чином: „Багато йшло слідом за Меланхтоном, приписуючи людині здатність співпрацювати у своєму власному наверненні, таким чином, заперечуючи те, що лише Божа благодать є причиною нашого спасіння.. Також на той час Кальвіністська теорія Божого подвійного вибору на спасіння і на прокляття була повністю розвинена. Ця позиція заперечувала, що Божа спасаюча благодать є вселенською, серйозною та могутньою. Вплив Кальвіністів (особливо у південній Німеччині) із їхніми доктринами про Особу Христа та Господню Вечерю сильно турбував правдивих Лютеран” [5, с,18]. Те, що головною причиною написання був вплив Кальвіністів та можливі суперечки в майбутньому саме через цей вплив, вказує і автор іншого [6] вивчення Лютеранських віросповідань, зазначаючи про необхідність встановлення чіткого розмежування між Лютеранською та Кальвіністською доктринами про Передпризначення.

XI стаття починається із переднього слова щодо запобігання незгоді та відділення в майбутньому „хоча посеред богословів Аугсбургського віросповідання ще не трапилося жодного публічного розбрату” (ТП XI,1), та щодо того, що доктрина про вічний вибір Божих дітей не є ні даремною та непотрібною, ні шкідливою та спокусливою, „бо Святе Писання не лише в одному місці і випадковою, але в багатьох місцях, детально обговорює її і до неї спонукає (ТП XI, 2).

Далі, необхідно провести розрізнення між Божим передбаченням та Божим передпризначенням. І у цьому розрізненні поняття Божого передбачення у ФЗ не ідентичне

тому, що ми розглядали у попередньому розділі цього есе стосовно слова προϋνωστω в Рим.8:29, але радше слову προοραω. Так ФЗ пише: „Бо передзнання або передвидіння, тобто те, що Бог бачить і знає все перед тим, як воно станеться, ... поширюється на всі створіння, добрі і погані. А саме, що Він передбачає і знає наперед все, що є, або все, що буде, чи то добре, а чи погане, бо перед Богом все, чи воно минуле, а чи теперішнє, є очевидним і теперішнім” (ТП XI, 3). „Однак початком і причиною зла не є Боже передзнання (тому що Бог не спричиняє, ні чинить, ані робить його), але нечестива спотворена воля диявола і людей” (ТП XI, 7). І Боже передбачення зла – це не бажання зла, але використовується для обмеження та подолання зла. Щодо передпризначення ФЗ пише: „Боже призначення до спасіння не стосується водночас до благочестивих і нечестивих, але лише до дітей Божих, які були вибрані і призначені до вічного життя перед закладами світу, як каже Павло (Еф. 1:4-5): „Вибрав у Ньому Він нас... призначивши наперед, щоб нас усиновити для Себе Ісусом Христом” (ТП XI, 5).

Наступним кроком для вірного розуміння передпризначення є прийняття того, що ця доктрина служить для втіхи Християн. XI стаття стверджує, що передпризначення на спасіння не повинно розглядатися як частина неосяжної прихованої волі Божої, але завжди у світлі Євангелія Святого Письма. Якщо хтось намагається розглядати цю доктрину окремо від Євангелія Ісуса Христа, він може впасти або у відчай і занепад духу, або у тілесну безпечність і нерозкаяність (ТП XI, 9-14).

Аналіз передпризначення на основі Євангелія, що лише в Ісусі Христі, містить вісім пунктів:

- 1) через викупне діло Ісуса Христа людину викуплено та примирено з Богом;
- 2) Христові здобутки даються через Євангеліє у Слові та Таїнстві;
- 3) через ці засоби благодаті дієво працює Святий Дух;
- 4) Бог виправдовує усіх, хто вірує в Христа;
- 5) Бог обіцяє освятити, усіх віруючих;
- 6) Бог обіцяє захищати та оберігати усіх та кожного віруючого від небезпек спокуси;
- 7) Бог буде підтримувати виконання добрих діл віруючими до самого кінця;
- 8) „і нарешті, що тих, кого Він вибрав, покликав і виправдав, Він спасе навіки і прославить у житті вічному” (ТП XI, 15-22).

Далі ФЗ стверджує: „І [справді] в Його раді, цілі та приписі Бог приготував спасіння не лише загалом, але в благодаті зважив і вибрав до спасіння кожному окрему особу вибраних, які будуть спасенні через Христа, і приписав те, що у спосіб, шойно згаданий, Він своєю благодаттю., дарами, і дієвістю приведе їх туди [учинить їх учасниками вічного спасіння], допомагатиме і сприятиме їм, зміцнюватиме та вберігатиме їх.” (ТП XI, 23).

Доктрина про передпризначення не є головною доктриною об’явленою у Божому Слові. Саме через це реформатори і розмістили її близько кінця ФЗ. Проте це вчення знаходиться у тісному взаємозв’язку із центральними доктринами християнської віри, а саме, що грішник є повністю зіпсутим у грісі; що Бог хоче, щоб усі спаслися; що спасіння лише благодаттю Божою; і що ми виправдовуємося лише через віру без діл Закону. І таким чином, доктрина про передпризначення може залишатися чистою лише, коли ці головні статті віри збережуться без вад.

Християнин може і повинен бути впевненим у своєму спасінні. Із доктрини про передпризначення він дізнається, що Бог із вічності полюбив його і тут, у часі, наділив його усією своєю благодаттю через викупне діло Ісуса Христа та освячення Святим Духом у Євангелії. „Тому ця доктрина дозволяє також відмінну, славетну втіху, що Бог такий був турботливий про навернення, праведність і спасіння кожного християнина, і так вірно про все подбав, що перед закладами світу Він все це зважив, і у Своїй [таємничій] цілі Він постановив те, як Він мене до цього приведе [покличе і приведе мене до спасіння] і в ньому вбереже. Також, що Він бажав так добре і надійно забезпечити моє спасіння, що оскільки

через слабкість і нечистивість нашої плоті, воно могло би легко випасти із наших рук, або, через спритність і міць диявола і світу, воно могло би бути із моїх рук вирване або забране, то у Своїй вічній цілі, яка не може не вдатися або подолатися, Він постановив його і помістив його у всемогутні руки нашого Спасителя Ісуса Христа, з яких ніхто нас вихопити не може (Ів. 10:28)” (ТП XI,45-46).

„Також під хрестом і в час спокус ця доктрина дозволяє славетну втіху, а саме, що Бог у Його раді, перед початком світу, призначив і постановив, що Він допомагатиме нам у наших бідах [хвилюваннях і труднощах], даруватиме терпіння [під хрестом], даватиме втіху, пробуджуватиме [годуватиме і підбадьорюватиме] надію і чинитиме такий результат, який сприятиме нашому спасінню” (ТП XI,48).

XI стаття звертає нашу увагу також і на декілька інших рис, що стосуються доктрини про передпризначення. ФЗ заперечує подвійне передпризначення, стверджуючи: „Бо все приготування до суду є дияволовим і людським, і жодним чином не є від Бога, Який не бажає, щоб хоч одна людина буде осудженою, - тож як Він може приготувати будь-яку людину до осудження? Бо як Бог не є причиною гріха, то Він також не може бути причиною покарання, тобто осудження. Але єдиною причиною осудження є гріх, „заплата за гріх смерть” (Рим. 6:23). І так як Бог не бажає гріха, і не знаходить задоволення у гріхові, Він також не бажає смерті грішника (Єз.33:11), і Він не має задоволення у його осудженні. Бо Він „не хоче, щоб хто загинув, але щоб усі навернулися до каяття” (2 Пет. 3:9). Тож також і написано в (Єз.18:23; 33:11): „Як живий Я, говорить Господь Бог, не прагну смерті несправедливого, а тільки щоб вернути несправедливого з дороги його, і буде він жити!” (ТП XI,81).

Відкидається також і синергізм, який заперечує Божу благодать, навчаючи співпраці людини у своєму наверненні та спасінні. Однак, через те, що перші дві статті ФЗ вже мали справу із Синергізмом з позицій доктрин про прабатьківський гріх та свобідну волю, щодо його заперечення з позицій доктрини про передпризначення ми маємо лише один параграф: „Тому є фальшиво та невірне, коли навчається, що не лише милосердя Боже і найсвятіша заслуга Христова, але також щось у нас самих, є причиною Божого обрання, через яку Бог вибрав нас для вічного життя. Бо не лише перед тим, як ми вчинили щось добре, але й перед тим, як ми народилися, і навіть перед тим, як були закладені основи землі, Він вибрав нас у Христі” (ТП XI,88).

Можливо саме через те, що ФЗ розглядає доктрину про передпризначення з наголосом її чіткого відмежування від Кальвіністського подвійного передпризначення, американським лютеранам XIX століття довелось чітко визначитись у розрізненні бачення цієї доктрини із синергіськими помилками, тим самим, використовуючи прийняття вірного Біблійного відображення цієї доктрини як останній екзамен на синергізм.

3. ЕКЗАМЕН

Завершуючи свій виклад розділу „Вічний Вибір” Християнської Догматики, д-р Франціс Піпер зазначає: „Таким чином було добре сказано, що в доктрині про вибрання богослов здає свій кінцевий екзамен. Ця доктрина Письма змітає останні рештки Пелагіанства та раціоналізму з його богослов'я” [7, с 503].

Отже, проєккзаменуємо себе Божим Словом на синергізм, використовуючи доктрину про передпризначення на спасіння за індикатор. Цей екзамен допоможе нас провести д-р Вальтер, котрий у своєму есе [8] про Предпризначення коментує тези 21-ї Західної Регіональної Конвенції, що розпочалася 24 травня 1877 року в м. Альтенбург, Монтана, США. На цій конвенції третя прийнята теза була такою:

„Боже Слово навчає, що „фальшиво та невірною, коли навчається, що не лише милосердя Боже і найсвятіша заслуга Христова, але також щось у нас самих є причиною Божого обрання, через яку Бог вибрав нас для вічного життя.” (Формула Злагоди, Тверде Проголошення, Розділ XI, 81); Еф. 1:5,6; Рим. 9:15; 1 Кор. 4:7; чи це би було:

- а) діло людини чи її освячення (2 Тим.; Тит. 3:5; Еф. 2:8-9; Рим. 11:5-7);
- б) належне використання людиною засобів благодаті (Дії 16:14);
- в) особисте вирішення людини (Фил.2:13; Еф. 2:1,5);
- г) бажання та молитва людини (Рим.9:16);
- д) непротивлення людини (Єр.31:18; Іс.63:17);
- е) віра людини (Рим.4:16).”

Свій аналіз стосовно цієї тези д-р Вальтер розпочинає із простого, але дуже ефективного, спростування синергіської помилки, використовуючи споріднені аналогії до доктрини про передпризначення на спасіння [8, с. 120]. Адже очевидним для кожного є те, що Господь не створював людини, бо у вічності побачив у ній якісь особливі якості. Радше, створення людини Богом з Його боку мотивувалося лише однією любов'ю. Також, незаперечним є той факт, що Бог аж ніяк не мотивувався посилати Свого Сина на наше викуплення через те, що бачив в нас щось добре. „Кожен, хто має віру в Боже Слово погодиться з тим, що каже Господь: „Так бо Бог полюбив світ, що дав Сина Свого Однородженого, щоб кожний, хто вірує в Нього, не згинув, але мав життя вічне,” - і що таке давання Свого Сина було дією вільної благодаті та милосердя Божого. Проте, дивно, є інший погляд стосовно дару спасіння та вибрання” [8, с.120].

З усіх Лютеранських отців церкви по цьому питанню Вальтер найчастіше цитує Герхарда, котрий наводить цікаву аналогію: „Якщо я переймаюсь якимось нужденним і даю йому сто доларів, чи буду я тоді любити його по-особливому, оскільки Він має мої сто доларів? Ні, навпаки, моя відповідь буде такою, що саме моя любов до нього є причиною мого дарунку в сто доларів. І навіть, якщо мій дарунок був би причиною його любити, мотивація знаходиться не в нужденному, але в мені, що дав йому дарунок. Подібно і віра особи не є причиною Божої любові, але її результатом, що також [віра] не є причиною вибрання, але його наслідком” [8, с.120].

Стосовно причинності нашого спасіння Вальтер також зазначає: „Наша дорога церква навчає, що у певному сенсі причина нашого виправдання та спасіння знаходиться в нас, а саме, в тому факті, що ми є нещасними грішниками і не можемо собі зарадити. Бо якщо ми не були б бідними засудженими грішниками, Богові не потрібно було наділяти нас Своєю благодаттю в Христі. Однак, це лише мотивуюча причина. Внутрішньо-рушійна причина – це Боже милосердя, зовнішньо-рушійна причина – це Христова заслуга” [8, с.122].

Розглянемо тепер ключові біблійні рядки щодо цього питання (Еф.1:5,6; Рим. 9:15-16; 1Кор. 4:7).

1. „Призначивши наперед, щоб на усиновити для Себе Ісусом Христом за впадінням волі Своєї, на хвалу слави благодаті Своєї, якою Він обдарував нас в Улюбленім” (Еф. 1:5,6).

Наше усиновлення через передпризначення стається не за рахунок передбаченої в нас волі, але саме „за впадінням волі” Божої „на хвалу слави благодаті” Божої, а не наших діл, заслуг, старань чи волевиявлення. Бо причина нашого вибрання – це лише Божа благодать, що є любляча Його схильність до нас в Улюбленім Сині Його.

1. 2. Рим.9:15-16: „Бо Він каже Мойсеєві: „Помилую, кого хочу помилувати, і змилосерджуюся, над ким хочу змилосердитись”. Отже, не залежить це ні від того, хто хоче ні від того, хто біжить, але від Бога, що милує.” А що ми маємо тут? А саме те, що причина чи то нашого помилування, чи то Божого милосердя не знаходиться в нас, а лише в Бозі. Адже тут йде мова про благодать, яку неможливо ні заробити, ні заслужити, бо її походження в ній самій, тобто лише в Бозі. Отже справа не нашому волінні, чи нашій діяльності, але лише в Бозі, Котрий є милосердним до нас з погляду на Його ж таки благодать.

3. „Хто-бо тебе вирізняє? Що ти маєш, чого б ти не взяв? А коли ж бо ти взяв, чого чваняшся ніби не взяв?” (1 Кор. 4:7). Цей вірш д-р Вальтер коментує наступним чином: „Апостол хоче сказати: „Чи ти забезпечив для себе місце на небесах перед цими непридатними через свої добрі діла? Так, чи ти здобув свій навіть найменший талант через те, що ти Християнин? Зовсім ні!” Коли ти володієш чимось, чим інші не володіють, це дане тобі Богом, і таким чином, ти не маєш жодної причини хвалитися. І добре собі зарубай! Тепер, ми, християни, бачачи навколо нас не-християн, повинні утриматись від порівнянь, кажучи: „Так, ми побожні, а вони безбожні.” Радше дивись: „Бог змилосердився наді мною, чи тоді Він не буде милосердним до цих бідних сліпців.” Нічого, абсолютно нічого, не може приписуватись нам, хіба що ми будемо перечити Богові і забирати від Нього те, що по-праву Його” [8, с.123].

Вальтер також і передбачає звинувачення з боку синергістів лютеран у кальвінізмі, адже лютерани погоджуються з Кальвіном, що Бог вибрав певне число людей на спасіння і цей вибір є причиною їхнього спасіння. Проте, лише в цьому. Лютерани не погоджуються з Кальвіном, що Бог спасає одних нестримною благодаттю, а інших просто оминає. Лютерани не погоджуються з тим, що Бог створив людину на неминуче падіння, що посланий Спаситель є Викупителем лише вибраних, що Бог лише вибраних кличе по-справжньому, що створена Богом у вибраному віра не може пропасти, силою нестримної благодаті Божої. Із цим лютерани не погоджуються з Кальвіном. Особливість відмінності у доктрині зазначається також в наступному: „Кальвін не може правдиво стверджувати, що ми вибрані „у Христі”, бо відповідно до його вчення це не правда. Цими словами він не хоче сказати: „Дорогий Господь вибрав нас, бо ми маємо Викупителя у Христі,” - радше, ”Він забезпечив нас Христом, Викупителем, бо Він вибрав нас.” Таким чином, наше вибрання, а не Христос є причиною нашого спасіння. Таким чином, Христос зводиться до інструменту, через який буде проведений Божий вічний декрет.” [8, с. 123-124]. Віросповідна ж лютеранська позиція буде завжди такою, що Бог вибрав нас до спасіння ще до закладення світу в Ісусі Христі і цей вибір Він здійснює лише через засоби благодаті, в яких пропонується і дається спасіння, яке здобув Христос на хресті, і що саме Його здобуття є рушійною силою нашого спасіння.

Розглянемо тепер так звані „причини” всередині нас, що відповідно до синергістів могли спонукати Бога до вибору на спасіння:

А. Діло Людини чи її Освячення

Те, що це не є причиною Божого вибору можна переконатися із наступних Біблійних рядків:

2 Тим. 1:9: „що нас спас і покликав святим покликом, - не за наші діла, але з волі Своєї та з благодаті, що нам дана в Христі Ісусі попереду вічних часів.”

Тут добрі діла протиставляються Божій волі та благодаті. Через те, якщо хтось скаже, що добрі діла є причиною Божого вибору, він суперечить Божому Слову.

Тит 3:5: „Він нас спас не з діл праведності, що ми їх учинили були, а з Своєї милости через купіль відродження й оновлення Духом Святим.”

Христова милість є саме тим ділом, що здійснило наше спасіння, а не якесь наше власне діло.

Еф. 2:8-9: „Бо спасенні ви благодаттю через віру, а це не від вас, то дар Божий, не від діл, щоб ніхто не хвалився.”

Адже спасіння лише з Божої благодаті, інструментом прийняття якої є лише віра. І якщо хтось думає, що віра є його ділом, він помиляється, бо віра – „то дар Божий.” І взагалі, спасіння „не від діл, щоб ніхто не хвалився.” Такою є проста логіка цих Богонатхненних рядків.

Рим. 11:5-7: *„Також і теперішнього часу залишається останок за вибором благодаті. А коли за благодаттю, то не з учинків, інакше благодать не була би благодаттю. А коли з учинків, то це більше не благодать, інакше вчинок вже не є вчинок. Що ж? Чого Ізраїль шукає, того не одержав, та одержали вибрані, а останні затверділи.”*

Павло порівнює свої часи із часами Іллі, якого Бог запевнив, що незважаючи на зовнішнє повне відступництво Бог залишив для себе сім тисяч вибраних. І цей Божий вибір здійснений лише за благодаттю, а отже не від будь-яких учинків з боку вибраних. Такою є велика Божа таємниця, таємниця Його благодаті. І як пише Вальтер: „Якщо це є таємниця для християн, це блаженна таємниця; бо вони можуть рахувати себе серед останку” [8,с.125].

Б. Належне використання людиною засобів благодаті.

Належне використання засобів благодаті також не може бути причиною Божого вибору на спасіння. Адже і безбожні читають Святе Письмо, ходять до церкви, споживають Таїнство і навіть моляться. І це вони можуть робити навіть завзятіше ніж простий Християнин, який приходить додому змучений обов’язками свого покликання і ледве прочитує декілька рядків Святого Письма перед сном. „Як багато лицемірів вивчають наполегливо Писання, щоб задовольнити свою гординю, чваняться своїм високим розумінням писання чи можливо мають свою власну сектантську думку на це,” – пише д-р Вальтер [8, с.127]. Адже навіть і невіруючий може аналізувати Божу науку своїм розумом, проте говоритиме він про неї як сліпець про кольори. Як ось Ірод слухав Івана Христителя із задоволенням, а потім відтяв тому голову. Звісно, безбожні не можуть належно використовувати засоби благодаті, бо лише, коли Бог дає людині таку здатність, це відбувається. Через те і пише Богонатхненний Лука у книзі Дій 16:14:

„Прислухалася їй жінка одна, що звалася Лідія, купчиха кармазином з міста Тіятір, що Бога вона шанувала. Господь же їй серце відкрив, щоб уважати на те, що Павло говорив.”

Д-р Вальтер коментує цей вірш наступним чином: „Тут Святий Дух свідчить, що, коли б Він не відкрив серця Лідії, вона не могла б нічому зарадити як і інші щодо [належного] слухання Слова Божого. Через те і написано в Євр.4:2: „Але не принесло пожитку їм слово почуте, бо воно не злучилося з вірою слухачів.” Належне слухання Божого Слова – це слухання у вірі, а це дається лише Богом. Звідси використання засобів благодаті з мого боку не може бути причиною для Бога, щоб спасти мене чи вибрати мене до спасіння” [8, с.128].

Йоган Герхард також пише на рахунок цього питання: „Хоча Бог відповідно до Його належного методу дії не наvertsає тих, хто не чує Його Слова, хто зневажає і переслідує проповідників Його Слова, хто цурається Його Слова та противиться Святому Духові, звідси не слідує, що від людини стається навернення, оскільки це є діло Святого Духа, а не сили людини, що у слуханні Слова створіння наvertsається” (“Locus про Вибрання”, процитовано із [8, с.128]).

В. Особисте вирішення

Здається саме таке пояснення Божого вибору на спасіння є найпопулярнішим на сьогоднішній день.. Так звана „теорія вирішення” заполинила думки більшості тих, кого називають євангелістами. Виключенням не були і часи Вальтера, котрий досить таки точно і для сьогоднішнього описує їхні аргументи: „Багато кажуть, що людина спасається через те, що вона визначила спасіння для себе. Причиною того, чому Бог вибрав його, є те, що Бог міг передбачити із вічності, що той визначить для себе спасіння... Вони кажуть, що очевидним є те, що якщо особа не вибирає собі небес, Бог в той же час скаже їй: „Дуже добре, сину Мій, і я не можу також тебе взяти на небо.” Вони виправдовуватимуть свою позицію рядками, де написано: „Життя та смерть дав я перед вами; ... І ти вибери...” [роз. 5 М 30:19]. Ось тут

можна зрозуміти їхнє мислення, що потрібно вибрати між шляхами. Той, хто вибирає вірний шлях буде спасеним; той хто вибирає хибний шлях буде проклятий. Це залежить повністю від самовизначення людини. Людина завжди буде господарем своєї долі. І щоб підсилити цю ідею, вони наводять приклад Адама і Єви – вони могли вибрати для себе. Вибрали б вони добро, спаслися б навіки. Проте вони вирішили на користь зла і вкинули себе у прокляття” [8, с 129].

Звісно, Лютеранське віросповідання відразу заперечить подібний підхід. По-перше, випадок із Адамом і Євою не можна порівнювати із нашим, оскільки до гріхопадіння вони справді мали вибір. По-друге, ми, що є нащадками Адама і Єви та живемо після гріхопадіння, за своєю природою є мертвими у грісі та переступі дітьми Божого гніву і не можемо правдиво вирішувати на Божу користь. Адже наші духовні руки і ноги повністю зв’язані у цьому, а отже будь-яке самовизначення, вибір чи вирішення є повністю немислимими та безглуздими. Через те Еф. 2:1-5 відіграє ключову роль для спростування думки про самовизначення людини: *„І вас, що мертві були через ваші провини й гріхи, в яких ви колись проживали за звичаєм віку цього, за волею князя, що панує в повітрі, духа, що працює тепер у неслухняних, між якими й усі ми проживали колись у пожадливостях нашого тіла, як чинили волю тіла й думок, і з природи були дітьми гніву, як і інші, - Бог же, багатий на милосердя, через Свою превелику любов, що нею Він нас полюбив, і нас, що мертві були через прогріхи, оживив разом із Христом, - спасені ви благодаттю...”*

І як зазначає у цьому контексті д-р Вальтер: *„Чи не безглуздо казати: „Щоб мертва людина ожила, їй потрібно спочатку вирішити чи вона хоче, чи не хочу бути живою?” Чи Господь казав Лазарю: „Лазарю, Я хочу, щоб ти жив, але це твоє рішення чи ти хочеш жити, чи залишатися в могилі?” Ні, Лазар не міг чути таких слів до свого пробудження. Тож як він міг вчинити таке вирішення? Спаситель вчинив вирішення за нього, коли кликав до нього: „Лазарю, вийди сюди””* [8, с.129].

Наступний важливий вірш, що заперечує теорію вирішення, а разом із нею і самовизначення людини, - це Фил. 2:13: *„Бо то Бог викликає в вас і хотіння, і чин за доброю волею Своєю.”*

Цей вірш д-р Вальтер коментує наступним чином: *„Це повністю зводить нанівець вчення про самовизначення людини. Визначитись чинити вірно – це ніщо інше як воліти вірного. Оскільки Бог створює воління, це означає ніщо інше як те, що Він визначає для нас, радше, ніж це ми робимо самі. Чи, таким чином, дорогий Господь не визначив спасти тому, що Він передбачив, що хоче створити цю волю в мені? Ні, навпаки. Через те, що Бог визначив дарувати мені спасіння, саме за цієї причини Він чинить в мені волю, тобто, моє визначення.”* [8, с.129].

Далі Вальтер продовжує: *„Писання каже: ”Коли хто в Христі, той створіння нове” [2Кор.5:17]. Чи якесь твориво вирішувало бути створеним? Ні, чогось бажати не знаходиться в його силах допоки він не буде створеним. У новому народженні Бог дає нам нове серце, новий розум, не в розумінні числа (Він не замінює моє розуміння якогось іншого виду розумінням, як це робить дантист, замінюючи новим зубом, але залишає це ж розуміння, цю ж волю в людині); однак, Він наділяє розуміння і волю новими схильностями та новими силами. Те, що Бог дає інше розуміння, інше серце, є помилкою Флація. Через те, що наше навернення є правдиво творивом, дією, свідченням з боку Бога, яким є те, що людина не може вирішити за себе. Таким є свідчення також і наших отців”* [8, с.129].

Вальтер також не забуває про часто вживаний синергістами вірш із книги Об’явлення, де Господь каже: *„Ось Я стою під дверима та стукаю: коли хто почує Мій голос і двері відчинить, Я до нього ввійду, і буду вечеряти з ним, я він зо Мною”* (Об. 3:20). *„Але у цій цитаті Він певно, що не каже, що ми самі можемо відкрити двері, - коментує Вальтер, - „Писання каже знову і знову, щоб ми реформували себе, щоб ми вірили, щоб ми йшли новим життям. Проте, це ні в якому разі не вказує на те, що ми, створіння, можемо робити це від*

себе; але просто підкреслює, що це необхідно. І так має бідний грішник зустрітись із відчаєм та визнати, що він не може робити те, що має, і коли він читає Євангеліє, він дізнається, що Бог хоче дати усе це задарма. Таким чином, Господь говорить в [Об. 3:] 7, „Оце каже Святий, правдивий, що має „ключа Давидового, що Він відчиняє, - і ніхто не зачинить, що Він зачиняє, - і ніхто не відчинить.” Лише Бог може відкрити двері нашого серця. Якщо Він того не робить, Він може стукати вічно і ми не відчинимо. Якщо б ми могли говорити як духовно мертві, ми б повторювали: „Господи, Я не можу відкривати дверей Тобі.” Проте, як тільки хтось вірить за Божою благодаттю, Господь відчинить двері нашого серця і прийде до нас зі Своїм небесним світлом та вечерятиме з нами.” [8, с.130].

Г. Бажання та молитва

Цей підрозділ стосується тих, хто вважає, що при наполегливому бажанні спасіння та молитвах людина може нарешті відчути, що Христос оселився у її серці; а саме на основі такого бажання та молитви з боку людини та передбачення їх до закладів світу з боку Бога і стається передпризначення на спасіння. Подібний підхід Вальтер приписує сектам, з якими йому самому довелося мати справу. Адже відомо, що його богословський поступ розпочинався серед пієтистів, головною вимогою яких було наступне: „Ти повинен молитися і так наполегливо допоки не почувеш голосу у своєму серці, який скаже тобі, що ти маєш благодать і вже маєш прощення гріхів, бо ти відчуваєш Ісусову присутність всередині тебе” [8, с. 131].

Те, що людина не може збудити у собі правдивого бажання до спасіння, і що створення такого бажання є виключно Божим ділом, д-р Вальтер доводить із Рим. 9:16: „*Отож, не залежить це ні від того, хто хоче, ні від того, хто біжить, але від Бога, що милує.*”

Коментуючи цей вірш, Вальтер пише: „Це правда, що за природою усі бажають спастися. Проте якого спасіння вони хочуть? Того, якого не існує. Ненавернена людина насправді не хоче бути спасенною, бо вона не хоче позбутися своїх гріхів, своєї ворожості до Бога. Вона не бажає увійти до Божої спільноти, що також не хоче бачити Бога в лице; проте вона і не хоче піти до пекла, але бажає місця, де б вона не була покарана і де усі її природні схильності задоволені. Лише коли Святий Дух чинить в нас бажання до спасіння, лише тоді ми маємо його. Ми відмічаємо із Рим 8:26, що бажання, хотіння, зітхання і наступна молитва усе це Святий Дух повинен генерувати в нас. І більш того, це не може бути причиною, що спонукала Бога вибрати нас на спасіння, бо саме Він за це відповідає” [8, с.131].

Про бажання та хотіння спасіння каже також і Формула Злагоди: „І, одним словом, те, що каже Син Божий, залишається вічно правдивим (Івана 15:5): „Без мене нічого чинити не можете ви.” І Павло (Филип. 2:13): „То Бог викликає в вас і хотіння, і чин за доброю волею Своєю.” Це дорогоцінне місце є дуже потішаючим для всіх побожних християн, які відчувають і переживають у своїх серцях маленьку іскорку та щире прагнення до божественної благодаті і вічного спасіння, бо вони знають, що Бог запалив у їхніх серцях цей початок правдивої побожності, і що Він далі їх зміцнюватиме і допомагатиме їм у їхній великій слабкості зоставатися у правдивій вірі до кінця” (ТП II, 14).

Без жодного сумніву із даним підпунктом про Бажання та Молитву пов'язана IX теза вірного розрізнення Закону та Євангелія, в якій д-р Вальтер підсумовує для проповідника, куди потрібно направляти для втіхи розкаяного грішника: „Слово Боже вірно не розрізняється, коли грішників, які вражені та налякані Законом спрямовують не до Слова та Таїнства, але до їхніх власних молитов та боротьби з Богом, щоб вони могли здобути свій шлях до стану благодаті; іншими словами, коли їм кажуть продовжувати молитися і боротися допоки вони не відчують, що Бог прийняв їх у благодаті” [9].

Іншу практичну сторону цього питання Вальтер підкреслює наступним чином: „Таким є велике благовоління Боже – заселити небо грішниками. Святі Анголи не мають потреби соромитись нас, нечистих, бо Бог зодягнув нас у білі одежі праведності, через Свого Улюбленого Сина, які сяють значно яскравіше ніж праведність анголів. Як невірно, таким чином, буде, коли легалістичний проповідник наполягає: „Якщо хочете набути віру, ви повинні боротися в молитві, допоки ви її не отримаєте.” Жоден невіруючий не знає про таку боротьбу. Проте, ми повинні боротися, прагнути, зітхати і молитися не для того, щоб набути віру, але радше, коли ми стали віруючими, щоб зберегти нашу новознайдену віру” [8, с.132].

Д. Непротивлення

Наступна категорія синергістів це ті, що залишають людині мінімальну відповідальність. Вони кажуть, що є певне число людей, які сильно не противляться Божій благодаті, і через те, що вони сильно не противляться, Бог і вибрав їх на спасіння. Виглядає досить привабливо, чи не так? Проте, як зазначає д-р Вальтер: „Якщо б такою була справа, це приписало б причину спасіння людині. Коли моє непротивлення було б кінцевою і єдиною причиною, я був би своїм власним цілителем, власним викупителем, власним спасителем і Судного Дня я міг би нагадати тим, що по-лівиці Господній: „Ви могли би бути такими ж блаженними як і я, коли б ви зробили те, що і я. Я не противився” [8, с.132].

Справді причина засудження людини знаходиться у її великому противленні, як це і каже Ісусі: „Єрусалиме, Єрусалиме, що вбиваєш пророків та каменуєш посланих до тебе! Скільки разів Я хотів зібрати діти твої, як та квочка збирає під крила курчаток своїх, - та ви не захотіли!” (Мт. 23:37).

Що тут може бути як не опір юдеїв, як не їхнє противлення, Божій благодаті. Адже Христос хотів зібрати до Себе, Христос кликав „як та квочка”, проте „ви не захотіли.”

Про опір та противлення каже нам Притча про Гостей Весільних (Мт. 22:1-14). Ось цар посилає своїх слуг, кажучи: „ Скажіть запрошеним: Ось я приготував обід свій, закололи бики й відгодоване, - і все готове. Ідіть на весілля!” (4). Хіба це не про опір та противлення читаємо ми далі: „Та вони злегковажили та порозходились, - той на поле своє, а той на свій торг. А останні, похапавши рабів його, знущалися, та й повбивали їх” (Мт.22:5-6). Це ж саме казав і диякон Степан до своїх убійників: „О ви, твердошиї, люди серця й вух необрізаних! Ви завжди противитесь Духові Святому, як ваші батьки, так і ви!” (Дії 7:51).

Варто відмітити також і Дії 13:45-46, де написано: „Як юдеї ж побачили натовп, то наповнились заздрощів, і стали перечити мові Павла та богозневажати. Тоді Павло та Варнава мужньо промовили: „До вас перших потрібно було говорити Слово Боже; та коли ви його відкидаєте, а себе вважаєте за недостойних вічного життя, та ось до поган ми звертаємось.”

Коментуючи останні рядки, д-р Вальтер пише: „Юдеї думали: „Ми є вибраний народ. Як вони посміли проповідувати милість та спасіння до цих поган? Це ж обіцяно нам.” Це повторюється по цей день сучасними фарисеями: „Я відмовляюся ходити до церкви, де народ нікчемний, люди, що погрузли в гріху, яким його відпустили, і яких зарахували до святих.” З цієї причини і стверджував Спаситель, що перелюбники і митники ввійдуть до небес перед такими фарисеями. Юдеї відкинули від себе Слово, сильно противлячись йому. Це без сумніву правда, що через явний, наполегливий опір люди гинуть, проте інші не спасаються через їхнє непротивлення. Ті, що не противляться спасаються, проте залишається запитання, чи причина спасіння знаходиться в людині із заявою: „Відмітьте, що він не противився”, і таким чином, причина не в Бозі, а в людині. Хоча противлення знаходиться в людині, однак, непротивлення в жодній не знаходиться. Це повинен Бог спочатку в ній посадити. Він повинен змінити волю людини. Звідси і кажемо ми про навернення” [8, с.133].

Те, що немає людини без супротиву, і що непротівлення природній людина не властиве, ми бачимо із наступних Біблійних віршів: „Наверни Ти мене – і вернися, бо Ти Господь Бог мій!” (Єр.31:18); „Нащо, Господи, Ти попустив, що ми блудимо з доріг твоїх, нащо робиши твердим наше серце, щоб ми не боялись Тебе? Вернися ради рабів Своїх, ради племен спадку Свого!” (Іс.63:17).

Виглядає, ніби пророки звинувачували Бога в їхньому відступі. Проте, це тільки здається. Бо насправді пророки кажуть: „Ми від себе не можемо нічого вчинити, окрім опору та протівлення, через те, позбав нас цього, нашого протівлення Тобі, нашого опору. Адже ми пропащі грішники і не можемо собі нічим зарадити і лише Ти, Боже, можеш забрати від нас це протівлення і повернути назад нас від блуду на дорогу Твою.” Також пророк Єзекіїль пише Божі слова: „І дам їм одне серце, і нового Духа дам у вас, і вийму з їхнього тіла серце камінне, і дам їм серце із м'яса.” (Єз.11:19). Бог хоче забрати серце протівлення, замінивши його серцем послуху. І якщо цього не зробить Бог, ми залишимось із черствим серцем повіки.

Коментуючи Павлове навернення та Господні слова: „Трудно тобі бити ногою колючку”, д-р Вальтер пише: „Він хоче сказати: „Ти був знаряддям диявола проти Мене та церкви, але Я вирішив позбавити тебе в цьому. Ти не відмовиш, ти не будеш чинити опору”... Це було ніщо інше як Його всеохоплююча благодать та милосердя, які подолали його. Раніше він запалювався вбивством, але як тільки, Господь промовив ці слова, цей лютий лев, цей вовк став лагідним ягням. Все Християнство дивувалося цьому. Усі вони хитали головами у невірі, думали, що не можливо, щоб такий Христовий ворог колись був наверненим. Навіть Ананій, котрий отримав наказ від Бога христити його, вважав це за нереальне. Він вагався, думаючи, що буде схоплений і приведений до суду. З цієї причини Бог додає інформацію: „Ось, він молиться.” Спаситель хоче сказати, що це є вірним знаком того, що він навернений” [8, с.133].

На завершення до цього питання відмітимо ще декілька Вальтерових тверджень: „Бог обмежує протівлення в нас, хоча не до кінця, аж до смерті, бо тоді ми не продовжували б жалітися разом з апостолом: „Чого не хочу, це чиню.” Опір завжди з нами допоки нас не буде звільнено від тіла цієї смерті. У цій ситуації наше непротівлення не робить нічого... Бог повинен не лише забрати протівлення, але й також прийти із ліками Євангелії, щоб зробити нас праведними і блаженними. Лазаря не було оживлено, бо він не протівився. Це було неможливо для нього таке чинити. Він раптом ожив і не мав жодної думки, як це сталося з ним. Таким чином, із кожним, хто стає духовно живим. Він повинен сповідати: „Бог це зробив, моя частка у цьому – це лише затримки та перепони” [8, с.134].

Е. Віра людини

На кінець ми підійшли до останнього так званої причини нашого спасіння, а саме, віри. Адже, хіба віра не є причиною нашого спасіння, а невіра, відповідно, прокляття? Хіба не написано: „Віруючий спасеться”, „а хто не ввірує – засуджений буде” (Мк. 16:16)?

Саме розбіжності у цьому питанні, питанні про роль віри у Божому вибранні, заклали основу великої суперечки серед американських лютеран XIX століття. Ця суперечка одночасно стала індикатором віросповідності лютеранських об'єднань Америки. Особою, яку Бог вибрав для цементування лютеранського віросповідання про Божий вибір на спасіння, був д-р Вальтер, котрий визначає проблему та на неї відповідає наступним чином: „Де-хто каже: „Бачиш, оскільки людина спасається через віру, Бог повинен був вирішити у вічності спасти людину з погляду на цю віру.” Виглядає, що вони вірно говорять, і все ж їхнє твердження невірне. Ніде у Писанні не стверджується, що ми спасаємось з погляду на віру, що ми праведні і спасенні через те, що ми віруємо. Нічого подібного не можна знайти, радше стверджується, що ми праведні і спасенні через віру. Ми відмічаємо, що Писання не чинить

віру причиною виправдання (Rechtfertigung), а радше, засобом. Ми визнаємо, що Бог визначив із вічності, що Він спасе людину, привівши її до віри, таким чином виправдовуючи її, а потім дозволяючи їй досягнути мети віри, спасіння її душі” [8, с.134].

Коли апостол Павло каже: „*Бо спасенні ви благодаттю через віру, а це не від вас, то дар Божий, не від діл, щоб ніхто не хвалився*” (Еф.2:8,9), це означає, що спасіння вірою – це спасіння благодаті. І якщо хтось каже, що Бог спасає з погляду на віру, він перетворює віру у людське діло. Проте, ми знаємо, зі Святого Письма, що наше спасіння не від діл, а через віру. Бо Бог викупив весь світ, Син примирив нас із Отцем і заробив нашу праведність, зробивши усе необхідне для нашого спасіння. Нічого, навіть найменшого не має для нас, що вчинити. І як пише далі Вальтер: „Бог кличе до нас: „*Прийдіть на весілля, усе готове.*” Бог каже: „*Ви, гості, просто прийдіть, беручи нічого з собою, ні їжі, ні пиття, вам навіть дадуть одягу.*” Якщо Христос зробив усе, що більше нам робити? Нічого, абсолютно нічого. Лише через віру, а не заради віри, ми будемо спасенні. Віра лише приймає. Віра – це рука жебрака...” [8,с.135].

Вальтер також дає відповідь і на кучеряві аргументи опонентів: „Якщо відповісти тому хто стверджує: „Бог розглядає вибрання як ніщо інше, як заслуги Христа Ісуса, але абстрактно [in abstracto], настільки наскільки хтось осягне поняття. Таким чином, Він побачив, що хтось прийняв Христові заслуги у вірі; і саме це є причина вибрання.” Він отримає відповідь: „Відмітьте, мій добрий друже, що Бог зодягає нас у весільне вбрання. Він передбачив, що Він зодягне нас, щоб наділити нас вірою. Як тоді те, що знаходиться в людині, може бути причиною? У будь-якому випадку причина знаходиться в Бозі. Коли б Він не наділив нас вірою, ми були б без неї. Бог вмістив це у постанову вибрання; віра належить до золотого ланцюга, який Бог, говорячи так, викував, яким Він тягне мене від пекла і від землі на небеса. По-перше, Він вибрав мене, по-друге Він створив мене; по-третє, Він викупив мене; по-четверте, Він привів мене до віри; по-п’яте, Він підтримує мене; по-шосте, Він впроваджує мене до вічного життя” [8, с.135].

Розглянемо тепер деякі Біблійні рядки, які показують, що віра не є наше діло. Те, що саме Бог є джерелом нашої віри ми бачимо, наприклад в Кол.2:12: „*Ви були з Ним поховані у хрищенні, у Ньому ви й разом воскресли через віру з сили Бога (της ενεργειας του θεου), що Він з мертвих Його воскресив.*”

Також про це свідчить Сам Спасителя в Ів. 6:44-45: „*Ніхто-бо не може до Мене прийти, як Отець, що послав Мене, не притягне його, - і того воскресу Я останнього дня. У Пророків написано: „І всі будуть від Бога навчені.” Кожен, хто від Бога почув і навчився приходити до Мене.*” Приходити до Ісуса – це вірити в Нього. Щоб прийти до Спасителя і отримати від Нього спасіння потрібно, щоб Отець його притягнув. Крім того, саме від Бога ми чуємо і навчаємось віри, тобто його святого Слова, щоб прийти до Сина.

Далі маємо Євр.12:2, де ми читаємо про Того, Хто розпочинає і завершує нашу віру, підтримуючи її, тобто „*Ісуса, Начальника й Виконавця віри.*” Також маємо і 1Кор.12:3, де сповідання нашої віри може чинитись лише силою Духа Святого: „*І не може сказати ніхто: „Ісус – то Господь,” як тільки Духом Святим.*”

Далі 1Пет.1:5: „*Ви бережені силою Божою через віру на спасіння, яке готове з’явитися останнього часу.*” Не нашою силою ми бережені, але силою Божою на спасіння, де віра є лише інструментом в Божих руках, ланкою ланцюга Божого вибору. І ця ланка сама по собі не з’явилася, але радше виникла завдяки дії Божої любові. Також про це каже Павло у Фил.1:6: „*Я певний того, що той, хто в вас розпочав добре діло, виконає його аж до дня Христа Ісуса.*” Бог розпочав, Бог і завершить. І як каже д-р Вальтер: „Не ми приходимо до Нього. Ні! Він приходить до нас. Ми не кладемо першого каменя для нашого спасіння; Він це робить. І справа не в тому, що якщо ми не можемо розпочати, то ми можемо завершити, коли Бог розпочав. Ні, Він повинен закласти початок, середину і кінець, або ми усі пропащі” [8, с.135].

Саме через те ми і сповідаємо разом із д-р Лютером у Малому Катехізисі: „Я вірю, що не могу силою власного мислення чи вибору повірити в Ісуса Христа, мого Господа, чи прийти до нього” (МК 2,6) та „Царство Боже настане саме по собі, навіть без нашої молитви” (МК 3,7).

Сам вислів „з погляду на віру” використовувався деякими лютеранськими отцями, зокрема Герхардом. Проте, це не означає, що Герхард та інші отці, які так висловлювалися, мали на увазі, що віра є причиною Божого вибору. Через те, д-р Вальтер також доводить і це, цитуючи із праць лютеранських отців. Так Герхард пише: „Ми не кажемо, що передпризначення має свою причину і передбаченні віри (ex praevisione fidei esse), але що у розгляді віри (intuiti fidei) належить [вона] в постанові вибрання. Є величезна різниця між цими двома твердженнями: перше висловлює заслужницьку чи мотивуючу причину, останнє просто зазначає порядок” (“Locus pro Вибрання”, sec. 175 [8, с.136]). Квенштедт також пише: „Віра не є заслужницькою причиною вибрання, але ... частиною божественно запровадженого порядку у вибранні. Ми вибрані не завдяки вірі, а через віру” (цитуються в [8, с.136]).

Заслуговує увагу ще одна цитата Герхарда: „Ми голосно сповідаємо, що ми визнаємо, що Бог не знаходить нічого доброго в особі вибраній на вічне життя; і що Він не брав до уваги ні добрі діла, ні використання свобідної волі, ні навіть віру, щоб бути зворушеним цим, чи щоб заради цього він вибирав ... Ми не заявляємо, що віра є заслужницькою чи руйнівною причиною для вибрання, чи що Бог вибрав нас з погляду на віру” (“Locus”, sec 16).

І як висновок по цьому питанню, в цілому, послухаємо самого Вальтера, котрий пише: „Віра, таким чином, не є умовою, за якої Бог спасає нас. Це більше вимога, якою наділяє нас Бог. Він хоче спасти людину без умови; проте Він запровадив порядок, в якому Він винесе цю вселенську волю. Той, хто не хоче бути в гармонії з цим порядком, але вперто перечить йому, пропаде. Але той, хто дозволяє вірі проявитись в ньому, нічого у цьому не робить. Усе робить Бог і того це спасає” [8, с.136].

Таким є нас сьогоднішній екзамен на синергізм, екзамен, що призначений не так щоб переконати когось із нелютеранського табору, але радше, щоб укріпити самих лютеран, богословів початківців, у їхньому чудовому віросповіданні. Саме через це і був вибраний такий екзаменатор, тобто д-р Вальтер, антологія частини есе котрого і представлена вашим покірним слугою у третьому розділі цієї праці. Щодо самої доктрини про передпризначення, то нам, пам'ятаючи про неосяжність Божих таємниць, залишається лише разом з усіма [2-10] приєднатися до апостола Павла, котрий промовляє: „*О глибино багатства, і премудрості, і знання Божого! Які невідомі присуди Його, і недосліджені дороги Його! „Бо хто розум Господній пізнав? Або хто був дорадник Йому? Або хто давніш Йому дав, і йому буде віддано?”* Бо все з Нього, через Нього і для Нього! Йому слава навіки. Амінь.” (Рим.11:33-36).

Бібліографія

1. Біблія, пер. І. Огієнка
2. Злагода – Віросповідання Євангельської Лютеранської Церкви, - LHF, 2005.
3. Panning, Armin J. – Romans/ The people’s Bible, NPH, Milwaukee, Wisconsin, 1999.
4. Moldstadt, John A. Jr. – Predestination: Chosen In Christ/ The People’s Bible Teachings, NPH, 2000.
5. Teigen, Bjarne W. – I believe: A Study of the Formula of Concord, Bethany Lutherans College, Mankato, Minnesota.
6. Allbeck, Willard D. – Studies in the Lutherans Confessions, Fortress Press, Philadelphia.
7. Pieper, Francis – Christian Dogmatics, vol. III, CPH, St. Louis.
8. Walther C. F. W. - Essays for the Church, vol. 2, CPH, 1992.

9. Walther C. F. W. – The Proper Distinction between Law and Gospel, CPH, St. Louis.
10. Little C. H. - Disputed Doctrines: A Study in Biblical and Dogmatic Theology, - the Lutheran Literary board, Burlington Iowa, 1933.
11. The Greek New Testament, Fourth rev. ed., Deuthche Bibelgesellschaft, United Bible Societies.

Пастор УЛЦ Андрій Гончарук

Березень, 2006.